

Bir ilahiyatçı değilim, olmayı istemedim değil, kaynaklarını okumadığımdan da değil, nasıl düşündüklerini bilmediğimden de değil...

Birinci sebep, eğer dinin yorumunda gerçekten bir değişiklik yapacaksam, bunun temelde *benim* yorumum olduğunu kabul etmem... Her ne kadar ilahiyatçılar (bilhassa zamanımızda) kaynaklardan yorum yaparken bunların *tek doğal yorum* olduğunu ardarda dizdikleri ayet ve hadislerden isbat etmeye çalışıyorlarsa da, kendimi metnin bu kadar mucizevi şekilde *hesaplarım*a denk tutmasının getirdiği kibirden korumanın daha doğru olduğunu düşünüyorum.

Allah şöyle söylüyor dedikten sonra bir insanın eleştirilmesi, *ben şöyle söylüyorum* akabindekinden daha zor. *Allah size tüm mallarınızı dağıtmanızı söylüyor* demekle, *ben size Allah'ın tüm mallarınızı dağıtmanızı istediğini söylüyorum* arasında ciddi bir fark var ve ilahiyatçıların hemen her zaman bu farkı unuttuğunu düşünüyorum. Dünya da, Kur'an da, Sünnet de _tefsir (yorumlama) edilmesi gereken kaynaklardır, tefsir de her zaman bir yorumlanan (mesela Kur'an) ve bir yorumlayana_ (müfessire) ihtiyaç duyar, yani işin içinde her zaman bir öznellik vardır. Bu öznelliği üslup ve kaynakları sık sık anmak suretiyle unutturabilirsiniz, ama ben kendim unutmadığım için unutturmaya da pek beceremiyorum.

İkinci sebep, zamanın ruhunun zorladığı bireyciliğin hemen bütün dini yorumlara sirayet etmesi ve bundan kaçışın mümkün olmayışı. Misal, başörtüsü ve tesettür konusu... Bu emrin anlaşılabilir tek hikmeti erkeklerin gözünün önünden kadın cismini uzak tutmak olabilir, bu ise *herkes* yaparsa amacına ulaşır, bazılarının tesettüre girmesiyle mesele çözülmüş olmaz. Ancak zamanımız hemen bütün dini konuların bireysel açıdan ele alındığı bir zaman olduğundan tesettürü sadaka gibi şahsi bir ibadet tarzında yorumlamak alışkanlık olmuştur. Buradaki arıza ilahiyatçıların bakışının bu kitabın indiği devirdekenden ne kadar farklı olduğundan (ve bundan bihaber olmalarından) kaynaklı.

Eski devirlerde, kadın hiçbir zaman bir mücadele aracı haline getirilmez, tesettür hukuki/sosyal/ailevi dezavantaj veya avantaj haline gelmez, evindeki mesture kadın kocasını *gayrımesture* bir işyerine gönderirken *kocam acaba oradaki kadınlarla daha iyi vakit geçiriyor mu* endişesine kapılmaz, kadın başını örtüp yüzüne bi ton makyaj yapmaz, kadın mukaddestir, korunur, öne sürülüp erkeklerin iktidar aracı, müslümanlığını isbat aracı haline gelmez... Çünkü tesettür toplumsal bir meseledir, herkes yaparsa anlamlıdır, bazıları vasıtasıyla hedefine ulaşmaz. Toplumun genel kabulü o yönde değilse, bir kadının örtünerek karşılaçağı hukuki/sosyal/ailevi sorunlar sebebiyle örtünmemesi gayet makul bir gerekçedir ve bu sorunları çözmek, kadının değil, erkeğin vazifesidir. (Ama tabi erkekler bunun yerine meseleyi kişisel bir mesele gibi algılamının getirdiği hoşluklardan, hem evindeki mesturenin verdiği güvenden, hem içten içe flört edebildiği arkadaşlarının bulunmasından memnundur, *sorun mu, hangi sorun? Herkes istediği gibi yaşasın kardeşim.*) Buradaki mesele dinin *zamanımıza ait* yorumundan çok, zamanımızın nasıl bir zaman olduğunu ve bizim İslam'a nisbetle nerede durduğumuzu tesbitle alakalıdır. Gördüğüm ilahiyatçılar böyle yapmak yerine bildiklerini tekrar etmeyi tercih eder.

Başka bir örnek, kağıt para veya kambiyo rejimi gibi avadanlıkların olmadığı, tek geçer akçenin *al-*

tın para olduğu zamanların ekonomik kurallarını bugüne taşıırken görülür. Faiz yasaktır, ama yorum sonsuzdur. *Enflasyon oranında faiz almak serbest midir?* sorusunun sorulabiliyor olmasının bile bir yerlerde bir yanlışlık olduğunu ihtar etmesi gerekir, *devlet tahvillerine yatırım yapan faizsiz bankanın getirisi helal midir?* sorusu da buna benzer. Devlet tahvili ne, bankanın getirisi ne demek? Bir defa kağıt parayı ve paranın değerinin bankalar aracılığıyla değiştirilmesini kabul ettikten sonra, hiçbir İslami ekonomik prensibin doğru çalışmayacağını görmek çok zor değil ama tabi bunu konuşmak yerine *bireysel fetvalar* vermek daha kolaydır.

İslami konularda eksikliği çekilenin yeni yorum olduğunu düşünmüyorum. Bu konularda da eksiklik var, evet, yeni durumlara yeni çözümler gerekiyor, ancak asıl dert ilahiyatçı azlığından değil, adam kıtlığından dolayı yaşanıyor. Hayat içinde karşılaştığımız çoğu durumda nasıl davranmamız gerektiğini biliyoruz, ancak işimize gelmiyor ve yeni yorumlara sardırmanın belki de işimizi kolaylaştıracağını düşünüyoruz.

Sanılmasın ki kendimi *kıt adamlardan* biri sayıyorum. Zamanında Hz. Peygamber devrinde olsak *çoğumuz müşrik kalırdı* deyince alınanlar olmuştu, sanki kendimi iman edeceklerin arasında saymışım gibi. Ben de bu *adam olmayanlardan* biri olabilirim, Hz. Peygamber devrinde yaşasa ona iman etmeyeabileceklerden biri olabileceğim gibi.

Üçüncü mesele ilahiyatçıların genelindeki hayattan kopukluk ve hayatını onlardan ibaret görece derecedeki kitabilik. Hz. Peygamber bir ümmi idi, bu onun vahyin olmadığı yerde ve zamanda bile hikmetle hareket etmesine engel olmadı, vahyin başlangıcından sonra da insanlara elindeki bir kitabı gösterip, *ona tapmalarını* istemedi, zaten yaşayan Kur'an'dı, kendisi de insanların arasındaydı ve Kur'an henüz iki kapak arasında toplanmamıştı. Ayrıca vahyin şekli de bize *her durumun farklı olabileceğini* işaret etti. Biz bunu unuttuk ve ne zaman ki ilahiyatçılar fikirlerini kitaplara doldurup, hikmeti şişleyip erişilmez yaptı, bir de bunun üstüne hayatın ortasından çekilip, kenarından yaşamaya başladı, din dondu ve öylece kaldı.

Zamanımızdakiler de, ya üniversiteden maaş alan, ya da kitaplarının geliriyle geçinen insanlar olarak hayatın ortasında değil, bizzat yaşamadıkları ve tecrübe etmedikleri konularda fetva veriyor. İşin temelindeki insanlık ölüyor, kitaplar insanlardan önemli hale geliyor ve insanlar giderek dini konulara *eskilerin masalları* gözüyle, eğlencelik bakıyor. Dindarlar modern çağın palyaçoları haline geldi.

Burada anlattıklarımın ben de vareste değilim, bir şekilde aynı arızalar bende de mevcut, yine de kendimi kitapların arasına gömerek hiçbir sorumluluktan kurtulamayacağımı da biliyorum. Din konusunda *hadi yeni bir yorum yapalım* da, *eskiler ne diyorsa doğrudur* da pek güvenilir gelmiyor, birinci grubun çok farklı üyeleri birbirlerinden çok farklı şeyler söylüyorlar ve bunun nereye gideceği belli değil, ikinci grup ise, bizi bu hale getiren geleneği tekrar etmenin nasıl olup da buradan çıkaracağını söyleyemiyor.

Kendimi elindeki fidanı kıyamet koparken dahi dikmekle emrolunmuş bir adam olarak görüyorum.

Görüyoruz ki zaman geçiyor, insanlık belki yüz yıl daha varolmayacak, ancak sorulduğunda *elimizden gelen buydu* diyecek kadar bir şeyler yapmış olalım diye yaşıyoruz.

Emanetin insanlıktan alınıp, başkalarına verilmesine az kaldı. İnşallah onlar bizim kadar aptal olmaz.